

משך חכמה

פרשת שופטים פסקא סב - סד – כי תקרב אל עיר להלחם

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

[להורדת כל המשך חכמה עם בינת החכמה חינם לחץ כאן](#)

פרשת כי תקרב אל עיר להלחם עליה

[סב]

דברים כ, י-כ

פסקאות: סב - סד

(כ, יד) וְכִי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כָּל שְׂלָלָהּ

תָּבֹז לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת שְׂלָל אֵיבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן ה' אֱלֹהֶיךָ לָךְ:

מדוע כתוב "כל שְׂלָלָהּ תָּבֹז לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת שְׂלָל אֵיבֶיךָ" די לכתוב "יהיה לך"

(כ, יד) כֹּל שְׂלָלָהּ תָּבֹז לָךְ וְכו'.¹ בספרי (פסקא ר), יכול תהיה

ביזתם אסורה, תלמוד לומר תבז לך ואכלת את שלל אויבך. הנה,

מתיר לאכול דברים האסורים גם במלחמה של עמים רחוקים, וזה סותר לפסוק שמביא. כל זה יבואר להלן.

והנה יש לדקדק כאן, מדוע כתוב "וכל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כָּל שְׂלָלָהּ תָּבֹז לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת שְׂלָל אֵיבֶיךָ", די לכתוב 'וכל אשר יהיה בעיר לך'. וליישב זאת אמרו רבותינו בספרי (פיסקא ר) וז"ל "וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבז לך, יכול תהא ביזתם אסורה לך, תלמוד לומר תבז לך. ואכלת את שלל אויבך" עכ"ל הספרי. ודברי רבותינו צריכים ביאור, מהיכי תיתי לאסור את הביזה, ומדוע כתוב ואכלת. והביאור בדברי הספרי, דכוונתם על דברים האסורים לאכול, דבא הכתוב להתיר אכילת דברים האסורים בשעת מלחמה, לכן כתוב "תבז לך ואכלת", וכיון שהכתוב איירי בעמים הרחוקות ממך ולא משבעה עממים, כמבואר בפרשה, מצאנו מקור לשיטת הרמב"ם, שמותר לאכול דברים האסורים בשאר מלחמות, ומיושב דקדוק א' על הרמב"ם.

והטעם שהתירה תורה דברים האסורים, בהכרח הוא רק באופן שיצורם תוקפם, והיינו כשרעבים לאכול, [ואין הכונה בסכנת נפשות, דאז מותר לכל אדם] וכמו שהתירה התורה במלחמת רשות ביאת אשה יפת תואר, כמו שאמרו חז"ל (קידושין כא, ב) דלא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע, הוא הדין אכילת דבר איסור הוא רק כנגד יצר הרע, לכן כתב הרמב"ם, דדוקא אם ירעבו יאכלו דבר איסור, ומיושב דקדוק ב' על הרמב"ם. הנה מצאנו מקור נאמן לדברי הרמב"ם שכתב בהלכות מלכים (ח, א), דבכל מלחמה כשיבואו בני ישראל לגבול העמים, מותרים באכילת כל האיסורים כשירעבו, וכמו שהותרה יפת תואר בשביה.

אבל נשאר קשה, איך מביא הרמב"ם להתיר אכילת דברים האסורים, מהכתוב בדברים (ו, י-יא) "(י) וְהָיָה כִּי יִבְיֹאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק לְיַעֲקֹב לֵאמֹר לָתֵת לָךְ עָרִים גְּדֹלוֹת וְטַבַּת אֲשֶׁר לֹא כְנִיָּה: (יא) וּבְתֵימִים מְלָאִים כָּל טֹב" אֲשֶׁר לֹא מְלֵאֲתָ וּבִרְתָּ חֲצֹצְבוֹתִים אֲשֶׁר לֹא חֲצֹצְבֹת כְּרָמִים וְזִיתִים אֲשֶׁר לֹא נִטְעַתָּ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ", דהאי קרא הוא

¹ [סב] (כ, יד) "וְכִי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כָּל שְׂלָלָהּ תָּבֹז לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת שְׂלָל אֵיבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן ה' אֱלֹהֶיךָ לָךְ" ע"כ. כדי להבין, יש להקדים כמה הקדמות, וזה החלי בעזרת ה' יתברך. גרסין בחולין (יז, א) "בעי רבי ירמיה: אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ, מהו, אימת, אילימא בשבע שכבשו, השתא דבר טמא אישתרי להו, דכתיב: ובתים מלאים כל טוב, ואמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב: כתלי דחזירי, בשר נחירה מבעיא, אלא לאחר מכאן; ואיבעית אימא: לעולם בשבע שכבשו, כי אשתרי להו - שלל של עובדי כוכבים, דידהו לא אישתרי; תיקו" ע"כ.

מבואר שלפי ר' ירמיה בשם רב לא התירה תורה כתלי דחזירי של גויים, רק בשבע שכבשו ולא לאחר מכן. ולפי תירוצ' א', כל שכן שהותר להם בשר נחירה שלהם בשבע שכבשו, ומסתפק רבי ירמיה מה הדין בבשר נחירה שהביאו עמהם לאחר שבע שכבשו. ולפי תירוצ' ב', גם בשבע שכבשו הותר להם רק בשר נבלות של גויים, ומסתפק רבי ירמיה בשבע שכבשו, אם הותרו בבשר שלהם. מכל מקום מבואר לפי כל התירוצים, לא הותר כתלי דחזירי של גויים רק בשבע שכבשו, והם במלחמת מצוה בלבד בשבע שכבשו, כמו כן מבואר שהותר לגמרי ולא דוקא אם רעבים לאוכל.

ועל פי זה תמהו נושאי כליו של הרמב"ם, על מה שכתב בהלכות מלכים וז"ל (מלכים ח, א) "חלוצי צבא כשיכנסו בגבול העכו"ם ויכבשום וישבו מהן, מותר להן לאכול נבלות וטרפות ובשר חזיר וכיוצא בו, **אם ירעבו ולא מצא מה יאכל אלא מאכלות אלו האסורים**, וכן שותה יין נסך, מפי השמועה למדו ובתים מלאים כל טוב ערפי חזירים וכיוצא בהן". עכ"ל הרמב"ם. ויש לתמוה על הרמב"ם טובא: א. לפי רב לא הותר אלא במלחמת מצוה בשבע שכבשו, והרמב"ם מתיר בכל מלחמה, דהרי הרמב"ם לא איירי במלחמת מצוה, וכן להלן איירי ביפת תואר שהוא במלחמת רשות. ב. לפי רב מותר בשבע שכבשו אפילו שלא בשעת רעבון, והרמב"ם התיר רק בשעת רעבון, שלא מצא אלא מאכלות אלו האסורים. ג. הפסוק שמביא הרמב"ם "בתים מלאים כל טוב", הוא ממלחמת שבעה עממים, והרמב"ם

משך חכמה

פרשת שופטים פסקא סב - סד – כי תקרב אל עיר להלחם

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

ולכן ילפינן מקרא דבתים מלאים כל טוב ללמד שאינם חרם, ואין כתוב להתיר אכילת איסור בשבעה עממין שלא בשעת רעבון, אם כן דין שבעה עממין הוא כדין שאר עמים, ואין היתר לאכול דבר איסור רק בשעת רעבון אפילו בשבעה עממים. והרמב"ם סובר כשיטת הספרי, לכן על מה שכתב שיותר לאכול דבר איסור רק בשעת רעבון הביא את הכתוב בתים מלאים כל טוב דאיירי במלחמת מצוה, ללמד, שגם במלחמת מצוה מותר רק בשעת רעבון, אף על פי שבאמת מהכתוב ובתים מלאים כל טוב לומדים שאין הערים חרם, מכל מקום מביא כתוב זה לענין אכילת דבר איסור שלא בשעת רעבון ללמד על האמור, שגם במלחמת שאר עממין אין מותר בשעת רעבון, ומיושב כל התמיהות.

נמצינו למדים: מהכתוב בשאר עממין ואכלת, מוכח שבמלחמת שאר עממין מותר לאכול דבר איסור, ורק בשעת רעבון. לפי הספרי, אין עוד כתוב להתיר אכילת איסור במלחמה, דהכתוב ובתים מלאים כל טוב בא ללמד שבמלחמת מצוה אין שללה חרם, לפיכך גם במלחמת מצוה אין מותר דבר איסור רק בשעת רעבון, וכך פוסק הרמב"ם, ובכונה מביא את הכתוב ובתים כו' לענין אכילת איסור בשאר עממין, ללמד שדינן שווה. אבל רב סובר דאין צריך קרא ללמד שהערים במלחמת מצוה לא לשמים, והכתוב ובתים מלאים כל טוב בא ללמד שבמלחמת מצוה מותר שלא בשעת רעבון בשבע שכבשו.

ומה שכתב באדרת אליהו (שם) דהכתוב "כל שללה תבוז לך" בא ללמד דלא תאמר שיהא שללה לשמים צריך ביאור, דלא מצאנו בשום מקום שהחרימו ערים לה' במלחמת רשות, דצריך מקרא ללמד שאין שללה לה', והרי אפילו במלחמת מצוה סובר רב דאין צריך מקרא ללמד שאין שללה לשמים, ואפילו לספרי דצריך מקרא, היינו דוקא במלחמת מצוה דיהושע החריס את יריחו, הוה אמינא דבכל מלחמות מצוה יש להחריס את הערים, אבל במלחמת שאר עממין מנא לן. ונראה דהוה אמינא דכמו שבמלחמת מדין לקח מכם לה' תרומות לכהנים וללויים (במדבר לד, כה-נד), לכן אמר תבוז לך.

ולפי זה מוכח מהספרי דבמלחמת רשות אין מצוה לתת מכם לכהנים וללויים, וזה ראייה לשיטת הרמב"ם (ספר המצוות שורש ג), ודלא כהרמב"ן (שם) דסובר שמצוה זו נוהגת לדורות, עיין בספר המצוות. וכבר הקשו עליו מגמ' ערוכה במנחות עז, ב, דאמרו שם שתרומת המכס של מדין אינה לדורות. ודו"ק בכל זה. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

במלחמת שבעה עממין. ועוד קשה, דעל פי המבואר בחולין (שם) בא הכתוב בדברים להתיר כל טוב - היינו דברים האסורים - במלחמת מצוה, וכאן בספרי התירו אף במלחמת רשות, אם כן אין צורך להתיר במלחמת מצוה, דהוא כל שכן.

והביאור בכל זה, דהגר"א באדרת אליהו כתב כאן ליישב מדוע כתוב גם שללה תבוז וגם ואכלת, דאם בא להתיר אכילה די לכתוב ואכלת, ותירץ וז"ל "כל שללה. יכול יהיה השלל לשמים ת"ל תבוז לך. יכול שלא יאכל ת"ל ואכלת" עכ"ל, מבואר דבא הכתוב ללמד דהוה אמינא ששללה יהיה אסור לך ולא מבואר מה הטעם, אבל הוא מבואר בספרי להלן במלחמת שבעה עממין כתוב (דברים כ, טז) "וְכִי יִהְיֶה לְךָ מִלְחָמָה בְּעַמֵּי אֲרָצְךָ וְהָיָה לְךָ נֶחֱלָה לֹא תִחַזְקֶהּ כָּל נֶפְשָׁהּ: (יז) כִּי הָיָה תַּחְרִימָם הַתְּחִי וְהָאֱמֹרִי הַקְּנָעִי וְהַפְּרָזִי הַתְּחִי וְהַיְבוֹסִי כָּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ" (פיסקא רא) אמרו וז"ל "כי החרם תחרימם, יכול תהא ביזתם אסורה לך, תלמוד לומר (דברים ו, יא) "ובתים מלאים כל טוב" עכ"ל הספרי, וביאור דברי הספרי, דהוה אמינא דכמו שבמלחמת מצוה החרים יהושע ביריחו שיהא הכל לשמים, כדכתיב (יהושע ו, יז) "וְהָיְתָה הָעִיר חֶרֶם הָיָא וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ לֵה" ע"כ, אם כן הוה אמינא דבכל מלחמת מצוה יהיו מוחרם, לכן כתוב דשללה מותר, דדוקא יריחו החרים יהושע ואין דין זה בכל הערים שיכבשו במלחמת מצוה, ובזה מבואר גם כונת הגר"א, דבא הכתוב ללמד שגם במלחמת של ערים רחוקות אינם חרם לה'.

ועל פי זה יתיישב הכל כפפתור ופרח, דבאמת רב והספרי חולקים ביניהם בביאור הכתוב "ובתים מלאים כל טוב", דרב סובר שאין צורך ללמד שאין השלל לשמים, דמהיכי תיתי שיהא לשמים, הרי רק יריחו החרים יהושע ולא כל שאר ערים במלחמת מצוה, אלא בא הכתוב להתיר אכילת דברים האסורים בשבע שכבשו - דמזה איירי הכתוב - ואפילו שלא בשעת רעבון. והטעם שצריך כתוב ללמד שבמלחמת מצוה מותרים בדבר איסור, ולא לומדים בקל וחומר משאר עמים, דמהכתוב כאן ואכלת בשאר עממין לא התיר הכתוב אלא בשעת רעבון כמבואר לעיל, לכן בא הכתוב ללמד שבשבע שכבשו מותרים בדבר איסור אפילו שלא בשעת רעבון, ולפי זה יש הבדל גדול בין שבעה עממין לשאר עממין בדין אכילת איסור, דבמלחמת שבעה עממין מותרים אפילו שלא בשעת רעבון, מהכתוב ובתים מלאים כל טוב, כדברי רב בחולין, ומהכתוב כאן ואכלת, ילפינן להתיר בשאר עממין רק בשעת רעבון, זה שיטת רב. אבל הספרי סובר שצריך קרא ללמד ששאר ערים במלחמת מצוה אינם חרם,

משך חכמה

פרשת שופטים פסקא סב - סד – כי תקרב אל עיר להלחם

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

ודו"ק. ומה שכתב הגר"א (אדרת אליהו, שם) יכול יהיה שללה לשמים, תלמוד לומר תבזו לך, יכול יהא אסור באכילה [היינו דברים האסורים כנבילות] תלמוד לומר ואכלת את שלל אויבך, אשר לכאורה נפלא, היאך סלקא דעתך אמינא ששללה לשמים, ונראה דסלקא דעתך אמינא כמו במלחמת מדין (במדבר פרק לא) לקח מכס לה' תרומות לכהנים וללויים (שם פסוקים כה נד), לכן אמר תבזו לך. וזהו כהרמב"ם (ספר המצוות שורש ג), ודלא כהרמב"ן דמצוה זו נוהגת לדורות, עיין בספר המצוות (שם). וכבר הושג מגמ' ערוכה מנחות עז, ב, ודו"ק בכל זה².

[סג - המשך]

עירובין (סג, ב) אמר רבי אבא בר פפא: לא נענש יהושע אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה

מדוע כשבא רבי לעירו של רבי אלעזר ברבי שמעון שאל אם יש בן לאותו צדיק, ומדוע אמר עליו פרי צדיק עץ חיים

עירובין³ דף סג ב לא נענש יהושע שלא היו לו בנים, אך בשביל שביטל את ישראל מפריה ורביה לילה אחת במלחמה. ובזה אתי

בן] אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה" ע"כ. מבואר שעונש של המבטל פריה ורביה הוא שימות בלא בן, ועל פי זה יתיישב מה שיש לתמוה בדברי אגדה בבבא מציעא (פה, א), דאיתא התם, שרבי בא לעירו של רבי אלעזר בן רבי שמעון, ושאל האם יש בן לאותו צדיק בעיר זו, ואמרו לו יש לו בן ואינו לומד תורה ואינו הולך בדרך הישר, ורבי נתנו לרבי יוסי בן לקוניא שהיתה אחות של אמו, ולבסוף גדל להיות תנא בשם רבי יוסי בן רבי אלעזר בן רבי שמעון. ויום אחד שמע רבי את קולו בבית מדרשו, ושאל מי הוא זה ואמרו לו שזה רבי יוסי בן רבי אלעזר בן רבי שמעון, וקרא עליו רבי את הכתוב (משלי יא, ל) "פרי צדיק עץ חיים ולקח נפשות חכם", פרי צדיק עץ חיים - זה רבי יוסי ברבי אלעזר ברבי שמעון, ולקח נפשות חכם - זה רבי שמעון בן איסי בן לקוניא" זה תוכן דברי חז"ל. ויש לדקדק: א. מדוע כשבא רבי לעירו של רבי אלעזר בן רבי שמעון שאל אם יש לו בן. ב. מה התכוון רבי במה שאמר פרי צדיק עץ חיים [א. ה. תמיה זו נפלאה בעיני, כיון דבפשטות משמע, שכיון שחזר בתשובה ונעשה תנא, התפעל רבי מזה, ואמר שזה זכות אבות, שפרי צדיק עץ חיים]. אבל הביאור בזה הוא על פי המבואר בעירובין (סג, ב) דאמרו חז"ל

על כרחך כוונתו על דברים האסורים לאכול, בכל זאת מותר, ואף על פי שאינו במלחמת ז' עממין, רק מלחמת ערים הרחוקות, והוא כמו שכתב הרמב"ם בהלכות מלכים (ח, א), דבכל מלחמה כשיבואו בני ישראל לגבול העמים, מותרים באכילת כל האיסורים כשירעבו, וכמו שהותרה יפת תואר בשביה (עיין קידושין כא, ב). ועיין באדרת אליהו להגר"א (כאן), ובפיסקא רא (בספרי, שם), אומר, כי החרם תחרימם (פסוק יז), יכול תהיה ביזתם אסורה לך, פירוש שיהיה חרם לשמים כמו יריחו שהחרים יהושע (יהושע ו, יז), תלמוד לומר (דברים ו, יא) ובתים מלאים כל טוב. ולפי זה, אפשר דמלחמת ז' עממין שוה לשאר מלחמות, והא דכתיב ובתים מלאים כל טוב, היינו להתיר דלאו חרם נינהו כמו יריחו, דסלקא דעתך אמינא לאסור מקרא דהחרם תחרימם. אולם בחולין יז, א סבר רב דמותר אפילו כתלי דחזירי אף שלא בשעת רעבון ובכל שבע שכיבשו, והיינו דלא סבר כהספרי, רק הא דכתיב ובתים מלאים כל טוב היינו להורות דבשבע שכבשו היו מותרים אף בשלא בשעת רעבון בדברים האסורים. והרמב"ם פסק כהספרי, ולכן מייתי הך קרא דבתים מלאים כל טוב על מה שכתב דבשעת רעבון מותר בכל מלחמה.

² תמצית דבריו: הטעם שכתוב "כל שְׁלָלָה תִּבְזֹז לְךָ וְאֶכְלָתָּ אֶת שְׁלָל אֲרֵיֶיךָ", ולא די לכתוב 'יהיה לך', דבא ללמד שאכילת איסור מותרת במלחמה, ובהכרח הוא דוקא בשעת רעבון במלחמה, כשם שהתירה יפת תואר במלחמה. ומכאן למד הרמב"ם, שאפילו במלחמת רשות מותר לאכול דבר איסור בשעת רעבון. ונחלקו הספרי וש"ס דידן, האם במלחמת מצוה מותר לאכול דבר איסור גם שלא בשעת רעבון, ושורש מחלוקתם תלוי, האם צריך כתוב ללמד שהערים שכובשים במלחמת מצוה אינם חרם לה'. ועל פי זה מתיישב היטב שיטת הרמב"ם, כמבואר הכל באריכות בפנים.

[סג - המשך]

³ [סג - המשך] [א. ה. דברי רבינו הם המשך למה שמביא בפסקא לפני כן את מלחמת יהושע ביריחו, אף על פי שאינו שייך לאותו ענין קודם]. איתא בעירובין (סג, ב) "אמר רבי אבא בר פפא: לא נענש יהושע [שלא היה לו

משך חכמה

פרשת שופטים פסקא סב - סד – כי תקרב אל עיר להלחם

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

[סד]

(כ, טז) רק מערי העמים האלה אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה לא תחיה כל נשמה:

מדוע לא השמיד יהושע את בהמת העמים, הא כתיב לא תחיה כל נשמה

(כ, טז) לא תחיה כל נשמה⁵. פירוש באדם, אבל בהמה בכלל שלל. ואינו דומה לעמלק שצוה (שמואל-א, טו, ג) להרוג משור ועד שה, דכתיב (דברים כה, יט) תמחה את זכר עמלק, וכדפירש במכילתא (סוף פרשת בשלח) שלא יאמרו שור זה של עמלק, אבל

שפיר הא דאמר רבי בפרק הפועלים (בבא מציעא פה, א), על רבי אלעזר בן שמעון, יש בן לאותו צדיק, מפני שהוא אמר שם על דביתו דרבי אלעזר ברבי שמעון (שם פד, ב) כמה פריה ורביה ביטלה רשעה זו מישראל, ואם כן, עונשה שאין לה בנים, לכן שאל יש בן לאותו צדיק, ולכן אמר (משלי יא, ל) פרי צדיק עץ חיים זה רבי אלעזר ברבי שמעון (בבא מציעא פה, א), שמצדו זכות שלו יש לו בנים. והבן⁴.

⁵ [סד] (כ, טז) "רק מערי העמים האלה אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה לא תחיה כל נשמה" ע"כ. ויש לדקדק, דמשמע שכל שבעה עממין יש להרוג כל אדם ובהמה, דנשמה משמע גם בהמה, כדכתיב בבראשית ז, כב "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מפל אשר בחרך מתו", וכמו שצויה במלחמת עמלק (שמואל-א, טו, ג). וקשה מדוע יהושע החיה את הבהמות של שבעה עממין כדכתיב ביהושע (יא, יד) "וכל שכל הערים האלה והבהמה בן זמון להם בני ישראל רק את כל האדם הפו לפי חרב עד השמדם אותם לא השאירו כל נשמה", וכן עשו לסיחון ולעוג, כמו שכתוב בדברים (ב, לה) "רק הבהמה בן זמון לנו ושכל הערים אשר לקחנו".

אבל הביאור בזה, דנשמה אינה אלא באדם [כדכתיב בבראשית (ב, ז) "וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה", והא דכתיב להלן בבהמה נשמת חיים, פירש רש"י וז"ל "נשמת רוח חיים - נשימה של רוח חיים", ולא נשמה ממש (גור אריה, שם)], דבשבעה עממין באמת לא צוה ה' להרוג רק את האדם שנשמה בו.

ומה שצויה בעמלק להרוג כל בהמה, זה דוקא בעמלק בלבד. וזה מטעם אחר, שלא ישאר זכר לעמלק, כדכתיב (דברים כה, יט) "והיה בקנין ה' אלהיך לך מפל איביך מסביב בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח", ובהשמדת האדם בלבד נשאר זכר לעמלק, כיון שכאשר בהמת עמלק קיימת יאמרו זה בהמה של עמלק, כמו שאמרו במכילתא (בשלח, מסכתא דעמלק פרשה ב) "ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' וגו'", ר' יהושע אומר, לכשישב הקדוש ברוך הוא על כסא מלכותו, ותהי ממלכתו באותה שעה מלחמה לה' בעמלק, ר' אלעזר המודעי אומר נשבע הקדוש ברוך הוא בכסא הכבוד שלו אם אניח נין ונכד של עמלק תחת מפרס כל השמים, שלא יאמרו גמל זה של עמלק אם אניח נין ונכד לעמלק" ע"כ. ומטעם זה החיה יהושע (שם) את בהמת שאר עמים, וכן עשו לסיחון ולעוג (דברים, ב, לה). ומבואר הכל בסיעתא דשמיא.

שיהושע נענש שלא היו לו בנים בשביל שביטל את ישראל לילה אחד מפריה ורביה, והנה, בבבא מציעא (פד, ב) איתא דאשתו של רבי אלעזר בן רבי שמעון ביטלה פריה ורביה, שמנעה מבעלה ללכת לבית המדרש, ולא היה מי שיתיר לנשים דמי נדה לטהרן לבעליהם, ורבי אמר שם עליה "כמה פריה ורביה ביטלה רשעה זו מישראל" [א]. ה. אין הכונה שאשתו היתה רשעה, שהרי רבי ביקש ממנה לאחר פטירת רבי אלעזר בן רבי שמעון שתנשא לו ולא הסכימה, אלא הכונה כתב בבן יהודיע, שרשעה כאן הוא מלשון חרדה, כמו "והוא ישקט ומי ירשיע" באיוב [לד כט] בשמואל [א יד מז] "ובכל אשר יפנה ירשיע" שפירש שם המצודות יחריד ויבלבל. רצה לומר חרדה זו, שחרדה אשתו שלא הניחה לו לילך לבית המדרש, שמא יצערורו רבנן, גרמה לביטול פריה ורביה].

ועל פי זה מבואר הכל, דכיון שהעונש על פריה ורביה שאין בנים, לכן שאל אם יש בן לאותו צדיק, דהיינו האם נענשה אשתו על שביטלה פריה ורביה, ולכן אמר פרי צדיק עץ חיים זה רבי אלעזר בן רבי שמעון, דהיינו שזה שזכה לבן, הוא בזכותו ולא בזכות אשתו שביטלה פריה ורביה, ומיושב הכל בסייעתא דשמיא.

⁴ **תמצית דבריו: הטעם שכשבא רבי לעירו של רבי אלעזר ברבי שמעון שאל אם יש בן לאותו צדיק, ואמר עליו פרי צדיק עץ חיים, כיון שאשתו של רבי אלעזר ברבי שמעון בטלה פריה ורביה מישראל, והעונש על זה שאין בנים, לכן שאל אם יש בן לאותו צדיק, היינו נענש על זה, וכששמע שיש לו בן, אמר, שזה בזכות אביו ולא בזכותה, כי פרי צדיק עץ חיים.**

[סד]

משך חכמה

פרשת שופטים פסקא סב - סד – כי תקרב אל עיר להלחם

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

בשבעת עממין החיו הבהמה כמפורש יהושע פרק יא פסוק יד,
וכן עשו לסיחון ועוג, כמו שכתוב בדברים (ב, לה) רק הבהמה⁶.

שלא יאמרו זו בהמת עמלק.

⁶ תמצית דבריו: הטעם שלא השמיד יהושע את בהמת העמים,
הא כתיב לא תחיה כל נשמה, כיון דנשמה היא רק של אדם, ורק
בעמלק ציוה ה' להשמיד את כל בהמותיו, כדי למחות זכר עמלק,